

ANKETILSVAR

TIL

HØYESTERETT

Oslo, 25. mai 2026

Ansvarlig advokat:
Thomas S. Farhang

Gulating lagmannsretts sak 26-002932ASK-GULA/AVD1

- Ankende part: Engebø Rutille and Garnet AS
v/styrets leder Finn Ivar Marum
Postboks 1
6806 Naustdal
- Prosessfullmektig: Advokat Marie Agerup Kildahl (til prøve)
Kvale Advokatfirma DA
Postboks 1752 Vika
0122 Oslo
- Ankemotpart nr. 1: Norges Naturvernforbund
Mariboegs gate 8
0183 Oslo
- Prosessfullmektig: Advokat Asle Bjelland
CMS Kluge Advokatfirma AS
Postboks 1548
Vika 0117 Oslo
- Ankemotpart nr. 2: Natur og Ungdom
Torggata 34
0183 Oslo
- Prosessfullmektig: Advokat Amund Noss
CMS Kluge Advokatfirma AS
Postboks 1548
Vika 0117 Oslo
- Saken gjelder: Adgangen til å lempe miljøorganisasjoners
sakskostnadsansvar etter Århuskonvensjonen

1 INNLEDNING

ERG anket Gulating lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse for tingretten og lagmannsretten den 15. mai 2026. Senere samme dag innga Miljøorganisasjonene særskilt sakskostnadsanke. ERG er gitt tilsvarefrist til 25. mai 2026.

ERGs anke avgrenser mot vurderingene av hvilke kostnader som er rimelige og nødvendige i saken etter tvisteloven § 20-5. Slik ERG forstår Miljøorganisasjonenes ankegrunner, inneholder deres anke den samme avgrensningen. Det er imidlertid noe uklart, ettersom Miljøorganisasjonene angir at anken gjelder lagmannsrettens "fastsettelse av sakskostnader for lagmannsretten" samt "beslutningen om å opprettholde tingrettens sakskostnadsoppgave", jf. anken på s. 3. Det bes avklart hvorvidt anken omfatter utmålingen av sakskostnadene etter tvisteloven § 20-5. Dersom det er tilfellet, vil ERG be om at denne delen av anken nektes fremmet.

Partene er ellers enige om at Gulating lagmannsretts tolkning og anvendelse av Århuskonvensjonen reiser en rekke prinsipielle spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak som bør behandles av Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-5. Det vises til ERGs anke, særlig punkt 2, og Miljøorganisasjonenes anke punkt 5.

ERG har allerede redegjort for sine synspunkter på Gulating lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse i anken, som fastholdes i sin helhet. ERG legger til grunn at de to ankene vil vurderes samlet, og fastholder at for å sikre en forsvarlig behandling av saken bør saken behandles muntlig. Det vises til ERGs anke punkt 4. Ved skriftlig behandling, bes Høyesterett sette frist for inngivelse av sakskostnadsoppgave.

I det følgende vil ERG så langt som mulig unngå gjentakelser, og kun kommentere Miljøorganisasjonenes anke i punkt 2. Påstand nedlegges i punkt 3.

2 KOMMENTARER TIL MILJØORGANISASJONENES ANKE

2.1 Miljøorganisasjonene hadde ikke grunn til å begjære midlertidig forføyning mot ERG

Miljøorganisasjonene hevder at forføyningssaken har bidratt til prinsipielle avklaringer av Norges EØS-rettslige reparasjonsplikt, og at "saken bidro til at ESA åpnet traktatbruddsak", jf. anken på s. 8. Begge deler er feil.

Miljøorganisasjonene anførte opprinnelig at påståtte brudd på EØS-retten i seg selv ville oppfylle kravet til sikringsgrunn. I HR-2025-667-A avklarte Høyesterett at grunnvilkårene for en midlertidig forføyning må være oppfylt også i saker som gjelder påståtte brudd på Norges EØS-rettslige forpliktelser. Avgjørelsen er fulgt opp av både Sogn og Fjordane tingrett og Gulating lagmannsrett i denne saken (kjennelsen punkt 3.1.2 på s. 17 flg.). Forføyningssaken har ikke bidratt til prinsipielle avklaringer av Norges EØS-rettslige reparasjonsplikt, eller reist andre spørsmål av en prinsipiell karakter som tilsier lemping av kostnadsansvaret. Det vises til ERGs anke på s. 4 og Gulating lagmannsretts kjennelse på s. 52.

Det er staten som er forpliktet etter vanndirektivet, ikke ERG som privat part. En eventuell fremtidig traktatbruddsak mellom ESA og staten er irrelevant for spørsmålet om Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar overfor ERG skal lempes.

Det er heller ikke holdepunkter for at forføyningssaken bidro til ESAs åpningsbrev av 23. april 2026. Bakgrunnen for at ESA gjenåpnet klagesakene knyttet til tillatelsene om sjødeponi i henholdsvis Førdefjorden (ERG) og Repparfjorden (Nussir ASA), var EFTA-domstolens rådgivende uttalelse 5. mars 2025 (E-13/24) i gyldighetsøksmålet mellom Miljøorganisasjonene

og staten. Det vises til brevet på s. 3. Brevet gjelder tolkningen og anvendelsen av vanndirektivet, og kan ikke ses som et utslag av forføyningssaken. Derimot må brevet sees i lys av at Høyesterett skulle behandle de samme spørsmålene få dager senere. Videre inneholder brevet flere feil og mangler, som ventes rettet opp i etter at staten inngir sin uttalelse i juni 2026.

Den eneste delen av saken som reiser prinsipielle spørsmål knytter seg til tingretten og lagmannsrettens tolkning og anvendelse av Århuskonvensjonen i sakskostnadsvurderingen. At Miljøorganisasjonene ikke hadde grunn til å begjære midlertidig forføyning mot ERG, er utdypet i ERGs anke på s. 3-4.

2.2 Århuskonvensjonen setter ingen objektiv øvre grense for hvilke sakskostnadskrav som kan aksepteres

Miljøorganisasjonene argumenterer for at kostnadsnivået i norske domstoler er for høyt (anken punkt 2.3) og at kostnadene i miljøraker må være forutsigbare (anken punkt 2.4).

Som vist i ERGs anke på s. 3, er det både av lovgiver og i underrettspraksis lagt til grunn at kostnadsnivået i norske domstoler ikke er i strid med Århuskonvensjonen og at sakskostnadsreglene åpner for en praksis som er forenlig med konvensjonen.

Tilsvarende er lagt til grunn i JDLOV-1998-4839, hvor lovavdelingen vurderte enkelte spørsmål i forbindelse med ratifiseringen av Århuskonvensjonen. Det fremgår av punkt 5.5 om vilkåret "prohibitively expensive" at:

Etter ordlyden ligger terskelen høyt; det er bare når utgiftene blir urimelig eller uoverkommelig høye at det oppstår strid med konvensjonskravet. Når det gjelder de faktiske utgiftene til gjennomføring av et sivil søksmål, er det et faktum at kostnadsnivået i Norge er svært høyt. Til dette kommer at miljøraker ofte er kompliserte og tidkrevende, noe som er et ytterligere kostnadsdrivende element. Etter vår vurdering skal det imidlertid mer til for å konstatere at det generelle kostnadsnivået medfører at saksanlegg i miljøraker er urimelig eller uoverkommelig dyre. Vi antar derfor at det generelle kostnadsnivået for norske domstoler ikke alene medfører at norsk rett ikke oppfyller kravene i Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4 [...]

Det fremgår videre av samme punkt at:

Dersom saksøker blir idømt motpartens saksomkostninger, kan dette sammen med egne omkostninger utgjøre en vesentlig økonomisk belastning. Samtidig kan Århuskonvensjonen neppe tolkes dithen at saksøker skal være fri for enhver økonomisk risiko: Det bør i det minste være rimelig tvil knyttet til søksmålet for at plikten til å rydde uoverkommelige økonomiske hindringer av veien aktualiseres. (vår utheving)

Følgelig kan ikke vurderingen av om kostnadene er "prohibitively expensive" løsrives fra den konkrete saken eller vurderes uavhengig av om det var rimelig tvil knyttet til søksmålet. Det understrekes også at Gulating lagmannsrett ikke var i tvil om resultatet (kjennelsen s. 51) og at kostnadsnivået i saken var fullt ut påregnelig for Miljøorganisasjonene. Det vises til ERGs anke på s. 5.

Miljøorganisasjonene argumenterer for at de fullstendig skal fritas for kostnadsansvaret. Det anføres at det er tvilsomt om sakskostnader som overstiger kr 250 000 kan aksepteres etter Århuskonvensjonen. Videre hevder Miljøorganisasjonene at vurderingen av om en miljørak er "uoverkommelig dyr", ikke kan "isoleres til den aktuelle saken og den aktuelle saksøker, men må innebære en bredere vurdering av hvilken signaleffekt kostnaden har", jf. anken på s. 8. Argumentasjonen i anken er langt på vei løstrevet fra de konkrete forholdene i denne saken.

Høyesterett inviteres dermed til å beslutte en generell objektiv øvre grense for hvilket kostnadsnivå som kan aksepteres i miljøraker, uavhengig av sakens karakter. Verken Århuskonvensjonen eller tvisteloven hjemler en slik objektiv øvre grense. Om det skal innføres et kostnadstak i saker om miljø, og eventuelt hvilket beløp og i hvilke situasjoner, er en lovgiveroppgave. Videre er det utenkelig at lovgiver vil innføre en kostnadsgrænse som kun skal

gjelde for en av partene i et søksmål mellom private parter. En slik regel vil være i strid med likebehandlingsprinsippet, EMK artikkel 6 og Grunnloven § 95 om retten til rettferdig rettergang. Gulating lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse innebærer allerede at kostnadsrisikoen i stor grad flyttes over til den private part, og en asymmetrisk prosessrisiko som er uforenlig med EMK artikkel 6. Det vises til ERGs anke på s. 6.

Det fremstår for øvrig som paradoksalt at Miljøorganisasjonene hevder det er tvilsomt om Århuskonvensjonen åpner for sakskostnader som overstiger kr 250 000, samtidig som Miljøorganisasjonene har fremmet et samlet kostnadskrav på over MNOK 19,7 i saken mot staten og ERG.

2.3 Kostnadsnivået skyldes Miljøorganisasjonenes fremgangsmåte og sakens karakter

I anken på s. 8 hevder Miljøorganisasjonene at "saken ble svært omfattende i begge instanser fordi ERG insisterte på en omfattende behandling av hovedkravet". Det er feil.

Saken er i seg selv omfattende, tid- og ressurskrevende. Forføyningssaken omfatter ikke bare spørsmålet om tillatelsenes gyldighet som nylig ble behandlet av Høyesterett, men også spørsmål om virkningen av en eventuell dom på ugyldighet, sikringsgrunn og forholdsmessighet. I tillegg er saken av stor betydning for ERG. Sakskostnadene som ERG krever erstattet, er vurdert som nødvendige og rimelige for en forsvarlig ivaretagelse av ERGs interesser i saken. Det vises til Gulating lagmannsretts kjennelse på s. 47-49 og s. 53.

Slik redegjort for i ERGs anke på s. 5-6, var Miljøorganisasjonenes begjæring om midlertidig forføyning svært bredt anlagt. Miljøorganisasjonene utvidet saken ytterligere for Gulating lagmannsrett og har gjennomgående hatt en kostnadsdrivende tilnærming til saken. Foranlediget av anførselen, finner ERG særlig grunn til å fremheve at Miljøorganisasjonene hadde mulighet til å forene kravene mot ERG og staten til felles behandling. Da ville det ikke vært behov for to saker om det påståtte hovedkravet og miljøkonsekvensene som følge av sjødeponiet.

I anken på s. 3-4 har ERG redegjort nærmere for hvorfor hensynet til miljø ikke kan begrunne begjæringen om midlertidig forføyning. I lys av Miljøorganisasjonenes anførsler om sakens omfang og kostnadsnivå, finner ERG grunn til å utdype dette noe.

Engebø-prosjektet har så å si siden 2007 vært kontinuerlig til behandling i forvaltningen. Miljøkonsekvensene har stått sentralt, noe som bl.a. illustreres av at det foreligger 91 forskjellige utredninger av miljøkonsekvensene, hvorav ca. 60 % gjelder effektene av sjødeponiet.

Miljøorganisasjonene har fulgt saken tett og vært aktive i høringer om planprogram, utredninger og tilleggsutredninger. Tre av fire tillatelser i gyldighetssaken er påklaget til overordnede forvaltningsorgan og det er begjært omgjøring av endelige vedtak to ganger. Miljøorganisasjonene har gjentatte ganger fremmet de samme innsigelsene til sjødeponiet uten at forvaltningen har tatt disse til følge.

I gyldighetssøksmålet mot staten ble forvaltningens vurderinger av miljø angrepet på nytt. Oslo tingrett behandlet saken over 10 rettsdager. På bakgrunn av en omfattende bevisførsel konkluderte Oslo tingrett med at forvaltningens vurderinger er forsvarlige, bygger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og tilstrekkelige utredninger. Denne delen av dommen ble ikke anket.

I forføyningssaken har Miljøorganisasjonene gjort de samme innsigelsene gjeldende. Anførselene bygger i hovedsak på Havforskningsinstituttets vurderinger, som allerede er hensyntatt og vurdert av forvaltningen og av Oslo tingrett. Sogn og Fjordane tingrett forkastet Miljøorganisasjonenes anførsel om påstått miljøskade som sikringsgrunn. Rettens vurderinger bygger på forvaltningens vurderinger, supplert med ytterligere bevisførsel fra ERGs side. For Gulating lagmannsrett fremla Miljøorganisasjonene ytterligere skriftlige bevis som skulle belyse

miljøkonsekvensene. I tillegg ble det ført et nytt vitne fra Havforskningsinstituttet. Også Gulating lagmannsrett forkastet Miljøorganisasjonenes anførsel om påstått miljøskade som sikringsgrunn.

Som det fremgår av Gulating lagmannsretts kjennelse på s. 51, har spørsmålet om miljøpåvirkningen vært avgjørende for sakens utfall. Miljøorganisasjonenes anførsler om miljøpåvirkningen har nødvendiggjort en omfattende dokumentgjennomgang og bevisførsel fra ERGs side.

Det ville åpenbart vært mer kostnadseffektivt om Miljøorganisasjonene hadde konsentrert bevisstemaene eller om saken mot staten og ERG hadde blitt behandlet samlet. At dette ville vært kostnadsbesparende, illustreres bl.a. også av at Miljøorganisasjonene har lastet opp prosesskriv fra saken mellom staten og Miljøorganisasjonene for Høyesterett i forføyningssaken. Sakens omfang og kostnadsnivå kan derfor ikke tilskrives ERGs handlemåte.

2.4 Øvrige merknader

ERG bestrider at Miljøorganisasjonenes egne sakskostnader kan vektlegges i vurderingen av om det er grunnlag for å lempe kostnadsansvaret. Miljøorganisasjonene har på egen risiko tatt ut en grunnløs begjæring om midlertidig forføyning mot ERG, og tapte i tingretten og lagmannsretten. Det er sterkt urimelig om Miljøorganisasjonenes valg av prosess og ressursbruk, som ERG ikke har kontroll over, skal begrunne at Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar lempes.

I anken punkt 2.7 skriver Miljøorganisasjonene at de ikke er kjent med eksempler på at beløp rundt kr 500 000 er i samsvar med konvensjonen, men at beløp i denne størrelsesordenen er ansett som "uoverkommelig dyre". ERG er heller ikke kjent med dette. Samtidig er ERG ikke kjent med saker hvor miljøorganisasjoner har hatt et samlet sakskostnadskrav på over MNOK 19,7. ERG er heller ikke kjent med saker hvor det er begjært midlertidig forføyning mot en privat part med krav om umiddelbar stans av en virksomhet som utvinner naturressurser og som utøves i tråd med gjeldende tillatelser. Ei heller er ERG kjent med praksis hvor en privat parts rimelige og nødvendige kostnader lempes under henvisning til Århuskonvensjonen, uavhengig av sakens karakter.

3 PÅSTAND

På vegne av Engebø Rutile and Garnet AS nedlegges følgende påstand:

I anken:

Prinsipalt:

1. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for tingretten på kr 4 709 306,20.
2. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte Engebø Rutile and Garnet AS sakskostnader for lagmannsretten på kr 2 514 446.

Subsidiært:

3. Lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse for lagmannsretten og tingretten oppheves.

I begge tilfeller:

4. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS for Høyesterett.

I anketilsvaret:

1. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdoms anke forkastes.
2. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes – én for begge og begge for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutil and Garnet AS for Høyesterett.

Oslo, 25. mai 2026
KVALE ADVOKATFIRMA DA

Marie Agerup Kildahl
Advokat